

BISERICA și ȘCOLA.

Foia bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 fl. v. a.

Correspondențele se se adreseze Redacțiunei

„BISERICA și ȘCOLA.“

Er banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Vocea bătrânului — în moment grav.

II.

Așa cred eu, că domni dela „Unirea“ din Blaj au dreptate, când susțin, că biserica românească din Ardeal, din trecutul ei până la 1698, respective până la Șaguna, nu ni-a lăsat nici o urmă de sinode cu participarea elementului laic.

Sinodalitatea căutată în adunarea cea mare dela 1701, tocma atât de puțin poate trece de atare, ca și Junta convocată de Apafy la 1680 pentru punerea din scaun a Mitropolitului Sava Brancovici-Corenici. Și una și alta adunare avuseră loc la mandatul puterii de stat, nu întru interesul și după prescripțiile bisericii, ci întru interesul și după mandatul puterii lumesci. Înșiși mandanții nu numesc acele adunări sinode bisericesci.

Pre de altă parte însă dl Densușan are totă dreptatea, când se provocă la — spiritul cel adevărat genuin al întemeietoriului Bisericii creștine și confesorilor săi la întemeiere, adică al Apostolilor și al sântilor părinți. Spre a dovedi acesta însă trebuie să scrutăm și apretăm nu numai spiritul scripturei sacre, ci și praca primordială în primii trei secolii ai Bisericii. Studiul critic al acestora, în comparațiune cu experiențele posterioare, cu evoluțiunile ulterioare prin cincisprezece secolii până în timpul cel mai nou, ni ofer nisce învățături minunate pentru viață în Biserică ca și preste tot în societatea omenească.

Acastă învățatură par că o ași puté-o formula

astfel: P'această lume organismii vitali, și tot asemenea instituțiunile bine chibzuite, se dezvoltă firm și durabil și conform mențiunii lor genuine — numai în luptă continuă, și respective prin luptă continuă cu elementele și pornirile contrare lor. Încetând lupta ele degenerază, și respective deviază.

Cu privire la cestiunea, de carea ne ocupăm, și anume dacă au participat elementul laic în adunările bisericesci, — aflăm din cei dintâi trei seclii următoarele:

Este adevărat fapt istoric basat chiar pe sfânta scriptură, că cei șapte diaconi s'au ales de obscea creștină în sinod, și că nețelegerea, ce s'au ivit în Antiochia între creștinii veniți dela judei și între creștinii veniți dela păgâni în privința ținutei ulterioare a bisericii față de ceremoniele legii mozaice, apostolii o-au rezolvit prin sinodul ținut între anii 50—52 cu concursul obscei creștinesci.

De asemenea fapt istoric mai presus de totă îndoieala este, că după ce apostolii au fost investiți cu puterea darului prin pogorirea Duchului sfânt, dênșii au predicat popórelor în propriile lor limbe și la înțelesul acelora. Este fapt înfine, că între apostoli și învățaceii lor și între credincioși a esistat încă din început o puternică legătură de armoniă prin punerea în faptică aplicare a iubirei, propagate prin evangelia Domnului.

Armată fiind biserica Domnului cu această iubire evangelică s'a întâmplat, că cele mai cumplite persecuțiuni din partea păgânilor — și toate cele de ce góne din partea împăraților romani n'au fost în stare d'a împedeca seau nimici învățatura lui Christos, ci chiar au întărit'o și înaintat'o, încât

Creștinătatea pe la începutul socolului al patrulea ajunsese prevalentă în Europa, Asia mică și Africa nord-estică, și acesta de sus până jos, prin toate păturile societății.

În epoca întemeierii deci bazele și usul primordial în biserică a fost *sinodalitatea*, și alături cu acesta biserică a ținut cont din ordin divin de individualitatea națională a popoarelor, — ceea ce se vede destul de apăsător și din canonul 34 apostolesc, după carele biserică Domnului s'a organizat după naționalitate.

După trecerea lui Constantin cel mare la creștinism, — devenind biserică liberă, domnitoare în statul roman, — biserică Domnului avu să lupte aproape în mod neîntrerupt cu ingerința puterii lumesci, carea tot acum, acum, se amesteca în afacerile ei, până chiar și în afaceri de credință. De asemenea avu să lupte biserică și cu o mulțime de eresuri, precum și cu rivalitatea, carea în seclii următori se ivesce între Orient și Occident. Lângă acestea se mai adaogă apoi, că influința grecismului crește, și se întărește tot mai mult în imperiul roman dela răsărit.

Între astfelu de împrejurări mie mi-se pare, că durere, nu s'a putut altcum, și anume că în imperiul oriental grecisat biserică lui Christos cea națională și sinodală a popoarelor, prin influința statului se prefacă în biserică aproape *eschisiv* grecescă. Forța poate suprima dreptul, dar nu-l poate nimici nici odată, și nici nu poate să-l facă să amuțescă pentru totdeauna. După timp dreptul își reiea erăși pozițiunea, ce-i compete.

Contra acestui particularism grecesc a urmat apoi în seclul al nouălea reacțiunea, cu parola: *Cuvântul lui Dumnezeu în limbile popoarelor, pentru ca înțeles să fiă!* Apostolii acestei porniri: *Ciril și Metodie* predicară, și introduseră la slavi limba slavonă în biserică, — făcând în aceste popoare cea mai bună impresiune și promovând atât lățirea și întărirea lor în principiile creștinismului, cât și înlesnindu-le înaintarea în cultură. Poate că tot pătunci să se fiă făcut încercare d'a traduce s. scriptură și în limba românească; destul că până una-alta reacțiunea în contra grecismului îngâmfat și intolerant făcū posibilă introducerea limbei slavone și la Români în Biserică, și parte și în stat.

Urmă apoi scisiunea în biserică. Cu acea ocaziune biserică din Roma încercă a atrage în

partea Apusului și imperiul bulgaro-român. Și sigur, că Patriarhul din Roma al bisericii lui Christos găsea la românii din Orient în acel timp (la începutul seclului al treisprezecelea) un teren foarte dispus, deoarece ura față de grecism chiar în acest timp era mare. Și dacă cu toate acestea Romii nu i-a succes a atrage pre partea sa pre Românii din Orient, cauza după mine a fost, că poporul român a fost totdeauna mândru, că a primit religiunea Domnului Christos direct dela Apostoli, și anume în spiritul Său genuiu, în carele se oglindă în mod atât de eclatant caracterul național și sinodal al Bisericii Domnului.

Și aci la acest loc, cred eu, că este potrivit a spune, că dacă la sfârșitul veacului al șeptesprezecelea o parte a bisericii române din Ardeal s'a unit cu biserică din Roma, — acesta s'a întâmplat, după credința mea din motivul ca biserică pre viitoriu să fiă scutită pre viitoriu de degradarea și decăderea, în carea căduse în urma suferințelor îndurate timp de 200 de ani din partea Calvinilor și fără a abdice de caracterul său național și sinodal.

Nevoind a provoca susceptibilitatea nimenui nu cred astăzi de oportun a pronunția o judecată asupra acestei cestiuni. Mă mărginesc deci a constata, că poporul nostru a crescut în veacul trecut și în veacul prezente mulți și mari bărbați, mulți apostoli ai bisericii române naționale și sinodale, cari i-au apăsător cu zel și energie interesele în grelele lupte, prin cari a trebuit să trecă biserică și poporul nostru, și cari în același timp dau eclatantă mărturie lumii, atente și nepreocupate, că *vitalitatea* poporului nostru este *nesăcabilă*; și acesta este mândria și speranța noastră. Adaogă apoi, că este, și rămâne afară de ori ce dubietate, că luptele crâncene, ce alții ni-le au impus pururia, ni-le au impus mereu mai prin toate epocile grele, sigur cu scopul d'a-ne încăiera între noi, ca astfel să-ne potă exploata. Din norocire astfel de lupte cam regulat la urma urmelor au eșit în favorul nostru, și se adeveresc de comun înțeleptele dicături ale poporului: „Nu scii unde dai și unde crepă,” și „Unde-i viață n'o poți stinge nici cu mucă.”

Să sperăm deci, că și din încercăturile de astăzi vom eși teafări și mai lămurii între noi! În același timp însă să-ne ferim, ca cel puțin noi prin noi, în sinul nostru, să nu mărim și înmulțim încercăturile.

Aci mă opresc pentru astă dată. În alt număr,

seau eventual în alți numeri mai încolo, voiu urmări dezvoltarea ulterioară a sinodalității Bisericii orientale prin alte țări, la alte popoare până la instalarea ei formală și organică în Biserica ort. română din Transilvania, Bănat și Ungaria.

Îngrijirea bisericii primitive de a păstra nealterată învățătura Mântuitorului.

[Continuare și fine.]

Condițiune pentru reunirea omului cu Dumnezeu și pentru a poté obține omul bunăstare și fericire, este: credința în divinitatea Mântuitorului Christos, în doctrina lui și în rolul Său de Mijlocitoriu între om și Dumnezeu, intrarea în biserică prin primirea botezului în numele Tatălui, al Fiului și al Duchului sfânt, prin practisarea virtutilor creștine și prin participare la mijlocele, prin cari se revarsă asupra credincioșilor darul lui Dumnezeu (participarea la culul public dumnezeiesc și împărțășirea cu sfintele taine). Cei ce vor crede, și vor urma învățăturile Mântuitorului și ale sfintei Sale biserici, se vor mântui, ér cei ce nu vor crede, se vor osândi. Mântuitorul va veni și a doua óră pre pământ, ca să judece pre ómeni după faptele lor. La această judecată cei ce au făcut în viéță cele bune, vor dobândi vieța de veci, ér cei ce au făcut cele rele, vor fi osândiți la munca de veci.

Învățătura morală a Mântuitorului Christos se reasumă în porunca Sa: „Să iubesci pre Domnul Dumnezeul tău din totă inima ta și din tot cugetul tău și pre deapropéle tău ca însuți pre tine.“ Mântuitorul Christos a dechiarat, că iubirea față de Dumnezeu o arată, și o dovedesce omul faptice prin împlinirea celor de ce porunci dumnezeiesci. Iubirea față de deapropéle o arată, și dovedesce omul prin aceea, că face deapropelui său tot aceea ce dorește, și ascéptă ca deapropéle său să-i facă lui. Deapropéle și fratele nostru este fiecare om din lume, și streinul și chiar și inimicul. Împlinirea poruncilor dumnezeiesci și iubirea noastră, față de deapropéle nu consiste, și nu este iertat, să-se aréte numai prin fapte esterne, ci aceste fapte trebuie să procedă din un motiv intern; ér acest motiv intern este: iubirea noastră față de Dumnezeu. Față de deapropéle comite omul de altă parte păcate nu numai cu fapta, dar și cu cugetul. Iubirea față de Dumnezeu o arată omul numai prin iubirea față de deapropéle; ér pentru a poté practica cu succes iu-

birea față de Dumnezeu și față de deapropéle, se recere, ca omul să se abnege (să se lapede de sine), și să-și potă înfrâna egoismul.

Doctrina Mântuitorului, referitória la cultul lui Dumnezeu, se baséză pre principiul: Duch este Dumnezeu, și Lui se cuvine să-ne închinăm cu duchul și cu adevérul. Ca model de rugăciune ne-a lăsat în evangeliă rugăciunea domnască, și a înstituit și sfintele taine.

* * *

Acéstă doctrină a Mântuitorului Christos o-au propagat apostolii Domnului, autorisați la acésta de Domnul și investiți cu puterea Duchului sfant atât cu cuvântul, cât și prin scrierile lor. Învățaturile Domnului depuse în cele 4 evangeli și în faptele și scrierile Apostolilor se numesc sfânta scriptură a testamentului nou, ér învățaturile Domnului predate de apostoli în mod verbal forméză tradițiunea apostolică, carea în considerarea, că conține cuvântul descoperit al lui Dumnezeu se numesce și tradițiune dumnezeiescă.

În casuri de dubietate, dacă vre o învățatură basată pre tradițiune este apostolică seau nu, se întrebau tóte bisericile înființate de apostoli; și numai acele învățaturi se priveau de tradițiuni apostolice, cari se dechiarau de atari de tóte bisericile apostolice. Pre basa sfintei scripturi și a sfintei tradițiuni s'a formulat apoi prin următorii apostolilor încă din períodoa primă a istoriei bisericesci (dela întemeiărea bisericii până la trecerea lui Constantin cel mare la crestinism, la anul 312) atât pentru catechumeni, cari înainte de primirea botezului aveau să mărturisescă, că cred în principiile de credință ale bisericii, cât și pentru a preveni eresurile, espuneri scurte ale principiilor de credință, numite la început „regula fidei,“ ér mai târziu „simvóle ale credinței.“ Între aceste simvóle cel mai mult întrebuițat a fost simvolul numit mai târziu în Occident „simvolul apostolesc,“ ér cel mai dezvoltat, între aceste simvóle a fost simvolul numit al lui Grigoriu Taumatargul.

Simvolul numit „apostolesc“ obvine sub acest nume numai la sfârșitul seclului al patrulea. Scriitorul bisericesc apuseau Rufin, preot în Aquileia, îl numesce astfel. Față de acest simvol critica istorică din timpul mai nou a arétat, că deși el conține doctrina bisericii propagată de apostoli, totuși ca simvol este formulat mai târziu din necesitatea bisericii de a avé un îndreptariu al credinței atât

pentru catechumeni, cât și pentru credincioși. Pondul principal în simvólele de credință din períoda primă, cari în esență nu se deosebesc unele de altele, s'a pus preste tot pre divinitatea Mântuitorului Christos și pre divinitatea bisericii. De asemenea încă din períoda primă s'a formulat doctrina despre sfintele taine.

Eresuri și schisme în períoda primă a istoriei bisericesci.

În desvoltarea doctrinei, a cultului și a disciplinii biserica Domnului a avut sê-lupte încă din început cu o mulțime de opozițiuni, și anume cu învățături gresite. Aceste opozițiuni și învățături gresite sunt de două feluri, și anume: unele sunt îndreptate încontra principiilor de credință, și se numesc *eresuri*, altele sunt îndreptate încontra cultului, a guvernului și disciplinei bisericesci, și se numesc *schisme*.

Din períoda primă înregistrăm aici următoarele eresuri și anume:

I. *Nazareii*. Cu numele acesta se numeau la început toți creștinii. Mai târziu înse numele acesta s'a dat unei secte, carea s'a format din judeo-creștini. Nazareii credeau, că pentru mântuire este neaperat de lipsă, ca creștinii trecuți la creștinism dintre jidovi sê observe, și pastreze și mai departe ceremoniele legii mosaice. Ei desprețuiau scrierile apostolului Pavel; și din scrierile testamentului nou au adoptat numai evangelia lui Matei cu un text modificat. De altcum credeau în divinitatea Mântuitorului Christos.

II. *Ebioniții*. Cu numele acesta s'a format o sectă religioasă tot din judeo-creștini. Ebioniții au mers mai departe ca Nazareii. Ei pretindeau, ca ceremonialul legii mosaice sê fiă obligatoriu pentru toți creștinii și adecă și pentru cei ce vin dela păgâni, ér mai târziu au negat și divinitatea Mântuitorului Christos, pre carele îl privesc numai de un profet. Ei condamnau pre apostolul Pavel, și susțineau, că dênsul este începătorul tuturor eresurilor.

Aceste două eresuri, cari de altcum nici odată nu au avut mulți aderenți, s'au susținut cam până în veacul al cincelea.

Gnosticicii. Sub „gnosis“ înțelegem o filosofie a religiunii, carea s'a format din filosofia lui Plato și din învățăturile lui Zoroastru despre cele două principii: al binelui și al rului (Ormuzd și

Ahriman). Învțăturile cardinale ale acestei filosofii sânt următoarele: Din eternitate există *Dumneđeu* și *materia*, și anume *Dumneđeu* ca *binele absolut*, ér *materia*, ca *rêul absolut*. Din *Dumneđeu* au emanat în mai multe rënduri unele spirite, cari au vieță eternă, și pentru acêsta se numesc *Aeoni*. Acesti *Aeoni* sunt unii mai perfecti, și mai aprópe de perfecțiunea lui *Dumneđeu*, ér alții sunt mai puțin perfecti. Unul din acesti *Aeoni* neperfecti a organizat *materia*, carea esista din eternitate, și a creat *Lumea*; și pentru acêsta se numesc *Demiurgos*, adecă creatorul lumii. După „gnosis“ dara *lumea* nu este creată de *Dumneđeu*, ci de un spirit neperfect. *Demiurg* a creat și pre om, și i-a dat corp făcut din *materie* rea, și un *suflet* dela dênsul, de asemenea neperfect și cu aplecări spre *sensualism*. *Dumneđeu* însé voind se emancipeze pre om de sub stăpania *materiei* a plantat în om un *spirit* din *spiritul* sêu. Omul este aplecat spre rele, când este stêpanit de corp și de *sufletul* primit dela *Demiurg*, și este aplecat spre bine, când este predominant și condus de *spiritul* primit dela *Dumneđeu*. După creațiunea lumii prin *Demiurg* *Dumneđeu* a încercat a elibera *lumea* de stêpania *materiei* prin aceea, că a trimis *Aeoni* mai perfecti. *Demiurg* însé a împedecat acêstă voință a lui *Dumneđeu*. *Dumneđeu* însé va trimite odată un *Aeon* puternic, carele va birui pre *Demiurg*, și va mântui spiritele emanate dintr'ensul de influința și stêpania *materiei*. Acestea sunt în esență ideile fundamentale ale *gnosticismului* înainte de a primi întrênsul învățături de ale creștinismului. Acêstă filosofie religioasă a pêtuns apoi și în *biserica creștină*, și dintrênsa și din principii de credință de ale religiunii creștine s'a format eresul cunoscut sub numele de „*gnosticism*.“ După *gnostici* *lumea* vêđută este creată de *Demiurg*, și în întreg testamentul vechiu a fost stêpanită de *Demiurg*. *Aeonul* cel puternic, merit a eliberá *lumea* de sub influința și stêpania *materiei* este *Christos*. El s'a arêtat în *lume* și la aparință a luat corp omenesc din *materie*. *Demiurg* a încercat tóte, ca sê împedee pre *Christos* în opul sêu; și lucrul lui este, că *jidovii* au rêtignit pre *Christos*. *Christos* a suferit însé numai la aparință; ér prin învățăturile sale a arêtat ómenilor calea cătră mântuire.

Ómenii, cari vor urma învățătura lui *Christos*, se vor rentórece la *Dumneđeu*, înse numai cu *spiritul* deórece corpul este creat din *materia* cea rea, și deci o înviâre a corpului este cu neputință. *Gnos-*

ticii susțineau, că testamentul vechiu este opul lui Demiurg, și numai testamentul nou este cuvântul lui Dumnezeu. Și în testamentul nou însă s'au străcurat unele falsificări prin oameni de ai lui Demiurg. De aceea gnosticii au adoptat numai testamentul nou, dar și pre acesta într'o formă modificată după vederile și credința lor. Ei susțineau adevărat, că învățătura Mantuitorului Christos s'a susținut în forma ei genuină numai priu trînzii, — pre când în biserica ortodoxă, — după dînzii, s'ai fi falsificat prin oameni de ai lui Demiurg. În ceea ce privesce viața morală gnosticii se împart în două categorii. Unii trăiesc o viață foarte ascetică cu scop ca să omîre sensualismul, ér alții sunt escesivi, sub cuvînt că escesurile materiei nu privesc spiritul dumnezeiesc depus în om.

Eresul gnosticilor s'a ivit în jumătatea aintai a secului prim, și s'a dezvoltat cu deosebire în secul al doilea. În secul al treilea a început a decăde, ér cam prin secul al șeselea a încetat.

Manicheii. Cam pre la mijlocul secului al treilea s'a ivit un alt eres sub numele de Manicheism. Urđitoriul acestui eres este un Persian cu numele Mani seau Manicheu, despre carele se constată, că a fost un om inițiat în sciințe și arte, și carele a fost condamnat la mîrte între anii 276—277. Doctrina Manicheismului se reasumă în următoarele :

Din eternitate există o împărăția a luminii, seau a binelui și o împărăție a întunerecului, seau a rîului. În împărăția luminii stîpînesce Dumnezeu, ér în împărăția întunerecului stîpînesce Satana. Multă vreme locuitorii din împărăția întunerecului n'au avut cunoștință despre existența împărăției luminii. S'a întîmplat însă, că odată oamenii din împărăția întunerecului au avut rîsboiu între sine ; și urmîrindu-se în luptă unii pre alții au ajuns pîună la marginea împărăției întunerecului, de unde au vîđut împărăția luminii. În momentul acesta s'au împăcat unii cu alții cu scop ca împreună cu puteri unite să pîtă cuprinde și cuceri împărăția luminii. Mergînd cu toții oamenii din împărăția întunerecului încontra împărăției luminii au fost respinși de eroul luminii Isus ajutat de un al doilea erou al luminii, de spiritul vieții. Au răpit însă cu această ocaziune oamenii întunerecului multe elemente de lumină dela eroul luminii Isus, și le-au dus cu dînzii în împărăția lor. Amestecîndu-se aceste elemente de lumină cu elemente de ale întunerecului s'a format din ele lumea vîđută și omul. Pentru această există în lume în tot locul binele și rîul, lumina și întunerecul ; ér omul

este un Mikrokosmos, o lume mică, o ființă formată din lumină și întunerec. Pentru emanciparea elementelor de lumină din împărăția întunerecului, — Dumnezeu a trimis în lume pre eroul luminii Isus, carele prin învățăturile și esemplul său a arîtat oamenilor modul, prin carele elementele luminii se-se pîtă emancipa din împărăția întunerecului. Spre scopul acesta eroul luminii Isus a luat la a parință corp omenesc, și la a parință a suferit și mîrte. Opul lui Isus îl va continua și sîvîrși Mîngîitoriuul promis de dînsul. Acest Mîngîitoriu a sosit. El este Mani (urđitoriul eresului manicheilor). Venirea lui Mani a fost de lipsă cu atît mai vîrtos, cu cît apostolii au falsificat doctrina lui Christos. De aceea adevîrata doctrină a lui Christos nu se află în scrierile apostolilor ; ci în ale lui Mani. Mantuirea omului și în genere a elementelor luminii, cari de altcum sunt împrăsciate în tot pîmîntul se pîte efeptui numai prin a scesa foarte strictă prin omorîrea aplecîrilor sensuale. Și după ce nu toți oamenii se pot supune acestei stricte ascesc. Manicheii împart pre aderenții lor în două clase, și anume : în aleși seau perfecti, și în catechumeni, seau ascultători. Acestia pot să aibă o viață mai ușoră, deoarece și altcum ei după mîrte nu intră îndată în împărăția luminii. Cei perfecti însă au să observe cu tîtă rigîrea trei porunci, și anume : a) se-se ferîscă de ori ce vorbe necuviințiose, să nu mînînce nici un feliu de carne, și să nu bea vin, b) se-se ferîscă de ori ce plăceri sensuale și c) să nu prelucre nimic din materii animalice și vegetale. A prelucra materii animalice și vegetale le era iertat numai ascultătorilor, ér cei aleși primeau dela ascultători cele trebuințiose pentru chrana lor, carea consta mai cu sîmă numai din vegetale. Manicheii preparam cuminecatura fără vin, numai cu apă.

Manicheismul s'a lățit în veacul al treilea nu numai în Persia, ci și în imperiul roman ; și s'a susținut și în veacul al patrîlea și al cincelea. Din veacul al cincelea a început a decăde. Cu tîte acestea învățăturile greșite ale Manicheilor a dat ansă la formarea de secte religiîse pîună în veacul al unspredecelea și al doispredecelea.

Antitrinitarismul seau Monarchianismul. Eresul acesta s'a născut din încercarea de a esplica și motiva cu mintea omenescă unitatea lui Dumnezeu față de trinitatea persónelor.

Deosebim două categorii de monarchiani și anume : 1) Unii, cari susțin, că Fiul și Duchul sfînt

sînt numai puteri ale Unuia și Aceluiași Dumneșeu. Acestia se numesc dinamici, ér mai târziu și pauliani sau samosata ni, după numele lui Paul din Samosata, carele a fost cel mai însemnat reprezentant al acestui eres. Dinamicii susțineau, că Isus este numai un om, născut în mod supranatural, dar înzestrat de Tatăl cu rațiunea dumneșească, și pentru aceea el însuși se numește cuvântul lui Dumneșeu, fiiul lui Dumneșeu. De o astfel de putere este a-se privi și Duchul sfânt. A doua categorie de monarchiani, așa numiții modalisti, mai târziu și sabelliani, susțineau, ca cele trei fețe din treime: Tatăl, Fiiul și Duchul, sfant, sînt numai trei forme, sau moduri, în cari se arătă Dumneșeu în lume. După modalisti Dumneșeu este o singură persoană. Același Dumneșeu, și respective aceeași persoană una a lui Dumneșeu a creat lumea, aceeași persoană a luat corp omenes, și a suferit mórtea pe cruce sub numele de fiu al lui Dumneșeu, și tot aceeași persoană, același Dumneșeu conduce mai departe, și luminează omenimea în calitate de Duchul sfânt.

Reprezentantele cel mai însemnat al monarchianilor dinamici a fost Paul din Samosata. Acesta a fost Episcop în Antiochia dela anul 260 — 269. Dênsul de altcum a fost un om talentat și erudit, în același timp însé un om pëtruns și condus de spiritul lumii și cuprins de pofta de a domni. Pentru eresul, în care a cădút dênsul a fost depus din scaunul episcopesc și escomunicat prin un sinod ținut în Antochia la anul 269.

Reprezentanții monarchianilor modalisti au fost: Praxeas și Noëtus, și mai târziu Sabelliu. Pre Praxeas l'a combătut Tertullian, pre Noëtus l'a combătut cu deosebire Hippolit din Roma; ér învățăturile lui Sabelliu au fost condamnate prin un sinod ținut în Roma la anul 262, — carele pre basa doctrinei evangheliei și a tradițiunilor apostolice a constatat, că Fiiul este ca și Tatăl născut din eternitate și este de o ființă cu Tatăl.

Amëndoue aceste eresuri, și anume: atât paulianismul, cât și sabellianismul s'au susținut și în decursul veacului al patrălea.

Dintre schismele ce s'au ivit în periôda primă a istoriei bisericesci amintim aici: Montanismul și Novațianismul. Ambe aceste eresuri pretind dela aderenții lor mai multă disciplină.

Montanismul s'a ivit în Frigia în secul al doilea, de unde apoi a trecut și în Apus. Înte-

meiatoriul acestei schisme este Montan. Dênsul a fost mai ântâi preot pagân, carele facêndu-se creștin învăța, că disciplina creștină este pré laxă. Montanistii învățau, că omenii sê abdică de ori ce plăceri lumesci. După montanisti a doua căsătoria nu era iertată, ér omenii, căduți în păcate mari trebuiesc eschiși pentru totdeuna din biserică. Neprimind biserică doctrina Montanistilor, — dênsii au fost eschiși din biserică. Montanismul s'a susținut până în veacul al șeselea.

Novațianismul de asemea este o sectă, carea ca și montanismul pretinde mai multă rigóre și disciplină. Novațianismul s'a ivit în veacul al treilea, și sa susținut până în veacul al șeselea.

D I V E R S E.

† *Cas de mórte.* Înregistrăm cu durere, că venerabilul nostru confrate Michail Russu, paroch în comuna Monostur după un morb îndelungat și plin de suferințe a trecut la cele eterne în 6/18 Martie a. c. în anul 50 al etății și 26 al preoției sale — lasând în cel mai profund doliu pre neconsolabila sa soțιά Sidonia, născută Feier, ficele sale Aurelia, maritată Cimponeriu, Măriôra, măr. Popa, pre fiiul sêu Ioan, student la gimnasiu, pre mama sa vèduva Maria Russu, frații: August, jude regesc în pensiune, Iuliu, cond. de cartea funduara și Victor, preot pre ginerii sêi: Petru Cimponeriu și Ioan Popa, precum și numëroși consângeni și amici.

Rêposatul în Domnul a fost un vrednic preot și slujitoriu al altariului Domnului. Crescut din casa părintescă întru frica Domnului, — dênsul moscenise dela fericitul sêu tată Ioan Russu, fost paroch și director al institutului pedagogic teologic din Arad — acele frumoșe calități preoțesci, cari le poseda fericitul sêu tată.

Rêmășitele pămêntesci ale defunctului s'au depus spre odiehnă eternă cu solemnitatea meritată în 8/20 Martie a. c.

Depunênd o lacrêmă de durere pre mormêntul defunctului rugăm pre Dumneșeu, ca familia rêmasă în doliu sê-o consoleze, ér sufletul lui sê-l așeze în locașurile dreptilor.

În veci amintirea lui!

† *Cas de morte.* Înregistrăm cu durere, că venerabila dnă preotêsă din Sat-Chinez Elisaveta Crăciunescu, socia fericitului întru aducere aminte preot Iosif Crăciunescu, a încetat din viêtă în 8/20 Martie a. c. Reposata în Domnul a fost o femeia înzestrată de Dumneșeu cu frumoșe calități, atât ca socia, cât și ca mamă, precum și ca femeia și matrônă română. Dênsa a crescut pre vrednicii nostri bărbați: părintele protopresviter al Belințului Georgiu Crăciunescu, și pre părintele Alesandru Crăciunescu paroch în Sat. Chinez. A fost o

adeverată mamă a poporului, și în timpurile grele, în lupta fraților noștri din Sat-Chines pentru despărțirea ierarhică de către sërbi reposata în Domnul a avut o însemnată rolă îmbărbătând poporul a persevera la luptă și la jertfe.

Dumneșeu se consoleze familia rămasă în doliu, ér sufletul răposatei se-l așeze în locașurile dreptilor!

† *Cas de mörte.* Grea lovitură a îndurat onor. nostru confrate Petru Vesa din Roșia, răpindu-i cruda și nemilösa mörte pre unica sa fică Eugenia în etate de 7 ani. Au fost o vedere sfășietöre de inimă despărțirea părinților de unica lor mângăere, pe carea nemilösa mörte o smulse din brațele lor după un morb scurt de 3—4 zile. — Adênc mișcat de acêstă pierdere este atins și moșul reposatei Ioan Cimponeriu paroch în Roși, precum și numeroșii consăngeni. Remășițele pămêntesci ale defunctei s'au depus în cimiteriul de lângă biserică, în 3 15 Martie 1894, fiind servițiul funebru oficiat de preoții din Petriș, Iosif Cimponeriu, Ioan Popoviciu și Alesandru Lazar din Corbesci. — Dumneșeu se mângăie inimile celor intristaț, ér reposatei se-i fie țerina ușöră!

* *Mulțămită publică.* Ținându-se și estimp petrecerea indatinată la șcöla din Beiuș, în favörea fondului bisericesc-școlar în 24 Februarie a. c. au contribuit următorii domni: Georgiu Lazar adv. Vinga 5 fl., Elia Frentiu notariu Remete 1 fl., Petru Ciuhand preot Roșia 1 fl., Lazar Muțiu preot Cusii 1 fl., Georgiu Dogar iurist 50 cr., Adrei Ille iurist 50 cr., N. Vălean iurist 50 cr., Teodor Fassie adv. în loc 2 fl., Benkovics Ladislau 1 fl., Gavril Bolcas 1 fl., Georgiu Iosif 50 cr., Nicolau Criste 50 cr., Ioan Mêrusu 50 cr., Ioan Nestor 50 cr., Ioan Erdélyi iun. 1 fl. 50 cr., Demetriu Negrean 1 fl. 50 cr., Ioan Rubi 50 cr., I. Ardelean 50 cr., Dr. Const. Cosma cand. adv. 1 fl., Dr. Ioan Poenar subjude reg. 1 fl., Petrovics I. v.-notari 1 fl., Gavril Bodnar preot 50 cr. Ioan Dann pădurar 1 fl., Teodor Juncu 50 cr., Georgiu Popa măcelar 50 cr., Vasiliu Corb preot 1 fl., Jancsik Geza 1 fl., Georgiu Ardelan 50 cr., Florian Popa 50 cr., M. Valtner 1 fl., Atanasiu Tirty 50 cr., Vasiliu Stefanica prof. 50 cr., G. Coroiu 50 cr., Antoniu Csighi 50 cr., Nicolau Fabian 50 cr., Dr. Florian Stan 50 cr., Carol Buder 50 cr., Aurel Lazar 50 cr., Decsi Pál 1 fl., Ioan Liber 1 fl., Kilner Béla 1 fl., Pelsoni Dominico 1 fl., Ioan Lazar 1 fl., Ioan Pantea 1 fl., Teodor Lazar 1 fl., Alexiu Ardelean 1 fl. — Beiuș, 12 Martiu 1894. — Comitetul parochial.

Concurs.

Se escrie concurs pentru parochia din **T.-Carand**, (clasa III.), cu terminul de alegere în **10/22 Aprile, 1894.**

Dotățiunea preoțesca este:

- 1) Pămêntul estravilan arător și fânaț de 10 cubule.
- 2) competența de pășune și lemnărit. 3) birul preoțesc

dela 130 de numere, câte una măsura de cucuruz sfêrmat. 4) stolele indatinate, töte la olaltă fac 410 fl.

Alegêndul preot are a se îngriji pentru locuința.

Recurenții la acêstă parochiă se-și subșterne petițiunile ajustate cu documintele necesarie, și adresate comitetului parochial, la protopresviterul tractual Petru Suciü în Ucuriș (Ökrös) până la terminul de alegere, ér cu observarea §. 18 din regulament, se pot infatișia înăntea alögătorilor pentru a căata respective a celebra și a cuvênta.

Ucuriș, 4 Martie 1894.

Pentru comitetul parochial:

Petru Suciü, m. p.

protopresviter.

—□—

În urmarea înaltei dispușețiuni Consistoriale din 10/22 Faur 1894, Nr. 420 prin acêstă se escrie concurs pentru îndeplinirea parochiei vacante de classa I-a din comuna gr. ort. română **Pesac**, protopresbiteratul B.-Comloș, comitatul Torontal cu termin de alegere pre **1/13 Maiu a. c.**

Emolumintele împreunate cu acêstă parochiă sunt:

1. Una sesiune parochială constatătöre din 30 jugere pămênt arătoriu și circa 4 jugere grădini pămênt arătoriu.

2. Ștola indatinată și birul usuat în natură dela 240 de case precum și dela filia Lovrin constatătöre din (8) opt case.

Recursele instruate conform Stat. Org. bis. și a Regulamentului pentru deplinirea parochiilor adresate Comitetului par. au a se trãmite Reverendissimului Domn protopresviter Paul Miulescu, în B.-Comloș (N-Komlós).

Recurenții au a se presenta în vre-o Duminecă ori sêrbătöre în sânta biserică din Pesac, spre a-și arêta desteritatea în cântare și orătorii.

Din ședința comitetului parochial ținută la 3/15 Martie 1894.

Petru Țientoiu, m. p.

Euthimiu Bujoru, m. p.

președ. com. par.

not. com. par.

În conșelegere cu mine: **PAUL MIULESCU, m. p.**
protopresviter.

—□—

Pentru deplinirea stațiunei învățătorești, dela șcöla a döua — de nou înființată — din comuna **Nädab**, se escrie concurs cu termin de alegere pe **19 Aprile v. a. c.**

Emolumintele sunt: 1) Bani gata 250 fl. 2) 6 jugere de pămênt arătoriu 8560 stêngeni □ computat în calcul de mijloc 50 fl. 3) 6 stêngeni de lemne din care se va încălđi și sala de învățămênt 4) Pentru conferințe 10 fl. 5) Încălđitul și curățirea șcölei 10 fl. 6) Scripturică 10 fl. 7) Dela înmormêntări 50 cr. 8) Pășunărit pentru döua capete de vite grătuit. 9) Cortel cu töte apartinențele.

Dela recurenți se pretinde ca se producă testimoniu de cualificațiune învățătoreșcă (și din limba magiară) se observă însă că alesul numai după un an de probă va fi recomandat Ven. Consistoriu spre întărire.

Recurenții au a-și trimete recursul adresat comitetului parochial din Nädab, M. On. Dn administrator protopopesce Iosif Beșan, paroch în Giula (B.-Gyula) până la terminul de mai sus.

Doritorii de a ocupa acêstă stațiune sunt poftiți

a se presenta în biserică de aici în cutare Duminecă ori sârbătoră, spre a-și arăta desteritatea în cant și tipic.

Din ședința comitetului parochial gr. ort. rom. din Nădab, ținută în 28 Februarie 1894.

Georgiu Crainic, m. p.   *Laurențiu Toader, m. p.*
preș. com. par.   not. com. par.

În conțelegere cu: IOSIF BEȘAN, m. p. inspector școl.

—□—

De nou se escrie concurs pentru deplinirea parochiei de clasa a III-a din comuna **Ciuhoiu**, protopresbiteratul Orăzii-mari, cu termin de alegere pe Duminecă în 10/22 Aprilie 1894.

Emolumentele sunt:

1) Casa parochială cu intravilanul 30 fl. 2) Pământ arătoriu și fenaț 27 jugere 190 fl. 3) Competința de pășunat pentru 20 vite 30 fl. 4) Grâu de pâne 15 cubule, 63 fl. 5) Competința de lemne după o sesie de pământ 6 fl. 6) Țile de lucru cu plugul ori cu carul 35 à 1 fl., 63 fl. 7) Pentru catichisare ia școala de stat din loc 30 fl. 8. Venitele stolare după calculul mediu alor 5 ani din urmă 62 fl. 40 cr. Suma 522 fl. 40 cr.

Să notéză că după pământul parochial contribuțiunea erarială, are se-o solvécă alegândul preot.

Doritorii de a ocupa această parochiă sunt avisați a-și trâmite recursele proveđute cu documentele prescise de Stat. Org. la subsēmnatul până în 7/19 Aprilie 1894, avēnd până la alegere a-se presenta în sânta biserică din comuna amintită, pentru a-și arăta desteritatea în cele rituale și în omiletică.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu: TOMA PĂCALĂ, m. p. protopop.

—□—

Pentru deplinirea stațiunii vacante învățătorești din comună **Bruznic** — protopopiatul Lipovei — se escrie concurs cu termin până la 27 Martie (8 Aprilie) a. c. când se va ține și alegerea.

Emolumentele anuali împreunate cu această stațiune de învățătoriu sunt:

1) În bani numerariu 177 fl. 2) Pentru conferință 15 fl. 3) Pentru scripturistică 10 fl. 4) 10 orgii de lemne, din care are a se încălzi și sala de învățământ. 5) 24 meți grâu în natură. 6) 24 meți cucuruz în natură. 7) Cortel liber și grădină de legumi de 1 juger. 8) 4 jugere pământ arătoriu. 9) Dela înmormentări — unde va fi poffit — la mort mare 40 cr, la mort mic 20 cr.

Recurenții, cari dorese a ocupa acest post, sunt avisați, ca recursele lor înstruite conform dispozițiunilor legali în valóre — și adresate comitetului parochial din Bruznic — se le substernă Rdss. D-nu Voicu Hamsea, protopresbiter și inspector școlar în Lipova (Lippa) până la 26 Martie (7 Aprilie) 1894; precum și a-se presenta în vre-o Duminecă ori sârbătoră în sft'a biserică din Bruznic, spre a-și arăta desteritatea în cântare și tipic.

Bruznic, 7 Ianuarie 1894.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: VOICU HAMSEA, m. p. protopop, inspector școlar.

—□—

În necs cu înaltul decis Consistorial Nri 129 și 583/1894 și pre basa conclusului comitetului parochial rom. gr. ort. din Nădăș, luat la 27 Februarie a. c. se escrie concurs pentru îndeplinirea stațiunii învățătorești dela a II-a școlă de băeți din Nădăș, devenită în vacanță

prin hirotenirea întru preot a fostului învățător D. Popovici, cu termin de alegere pe 20 Martie v. 1894.

Salariul anual e: 1) În bani numerari (fiind aci computat și naturalele) fl 300. 2) Pentru lemne, din care are a se încălzi sala de învățământ 30 fl. 3) Pentru cortel se va îngriji alegândul învățătorii din al său salar. 4) Dela înmormentări mici 20 cr., ér dela mari 50 cr.

Dela recurenți se poșteșce ca se produca testimoniu preparandial și a se presenta înaintea de alegere spre a se face cunoscut poporului

Să notéză că reflectanții au a-și înainta petițiunile până în 15 Martie v. a. c la onor domn Acsentiu Chirila inspector școlariu în Șilingia.

Dat Nădăș la 27 Februarie 1894.

Cu învoirea comit paroch:

Ioanu Popoviciu, m. p.
paroch, ca președinte.

În conțelegere cu: ACSENTIU CHIRILA, m. p. inspector școlari.

—□—

Pentru ocuparea postului de capelan temporal, sistemisat cu aprobarea Ven. Cons. dto 10/22 Febr. a. c. Nrul 673 ex 1894, pe lângă actualul paroch din **Bazoș**, **Georgie Petcu**, se escrie concurs cu termin de 30 de zile dela prima publicare.

Pe cât timp va fi parochul în viață, capelanul se va bucura de jumătatea tuturor beneficiilor împreunate cu parochia aceluia. carea e clasificată de clasa a II-a, și a cărei venite anuale sunt stabilite la minimalul de 620 fl. v. a. Alesul va avé să se îngrijécă de locuința sa.

Recursele ajustate cu documente originale de evaluificațiune și adresate comitetului parochial din Bazoș sunt a se trimite oficiului protopresbiter al Timișorii (Fabrik). Recurenții au se se presente în vre-o Duminecă ori sârbătoră, însă numai cu observarea §-lui 18 din reg. pentru parochii, în comuna susatinsă, spre a-și arăta desteritatea omiletică și rituală în sfta biserică de acolo.

Bazoș, din ședința com. par. ținută la 17 Februarie v. 1894.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu: Dr. TR. PUTICI, m. p. protopresv.

—□—

Pentru deplinirea postului învățătoreșc la școala confesională gr. ort. rom. din **Paniova**, se escrie concursul cu termin de alegere pe 3/15 Aprilie 1894.

Emolumentele sunt: în numerariu 300 fl.; pentru conferințe 10 fl.; paușal scripturistică 5 fl.; pentru curatortat 14 fl.; locuință liberă cu 1/2 juger grădină intra- și 1/2 juger estravilan; 4 jugere pământ, parte arătoriu, parte fenaț, și 32 metrii lemne, din cari se încălđesce și sala de învățământ.

Recurenții au se-și substernă recursele cuviincios ajustate, părintelui protopop și inspector școlar, **George Creciunescu** în Belincz, per Kiszetó, cel mult până la 1/13 Aprilie a. c., și a-se presenta în vr'o Duminecă, ori sârbătoră, în biserică locală, spre a-și arăta desteritatea în tipic și cântările bisericesci.

Paniova în 16/28 Faur 1894.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: G. CRECIUNESCU, m. p. protopop inspector școlar.

—□—